

"Osmanlı devri Türk mimarisini meçhul olmaktan kurtaran adam"

Ekrem Hakkı Ayverdi

Ekrem Hakkı Ayverdi, 22 Aralık 1899'da İstanbul'da doğmuştur. Babası piyade kaymakamı İsmail Hakkı Bey, annesi Fatma Meliha Hanım'dır. Kardeşi Samiha Ayverdi, babasına atfen, dedesinin Ramazanoğulları'na kadar, annesinin atalarının da Kanuni Sultan Süleyman'ın Budin seferinde şehit olmuş ve oraya defnedilmiş Gül Baba'ya kadar uzandığını nakleder.

1907'de tahsil hayatına başlayan Ekrem Hakkı Ayverdi 1920'de Mühendis Mektebi'nden (İstanbul Teknik Üniversitesi) mezun olmuştur. İstanbul Belediyesi'nde bir buçuk yıl kadar çalıştıktan sonra serbest meslek hayatına atılmış, 1950 yılına kadar süren bu devrede çeşitli inşaatların taahhüdünü almasının dışında, İstanbul ve Trakya'da birçok tarihi binanın restorasyonunu yapmıştır. Çocukluğunun geçtiği Şehzadebaşı'nın renkli muhiti, babasının selâmlık sohbetleri, imanlı ve vatansever aile ocağı, devrin çeşitli sanat ve ilim muhitleri, Ekrem Hakkı Ayverdi'ye kuru bir inşaat ve teknik adamı olarak kalmaktan ziyade bir fikir ve sanat adamı hüviyetini kazandırmıştır.

Eski mimari eserleri ihya ederken, bir yandan da çeşitli sanat eserlerini, güzel yazı ve tezhip, Kur'an-ı kerimler, murakkalar, ciltler, nadide kumaş ve çiniler, cam eşya, yazı sanatına ait malzemeleri toplama ve muhafaza etme yolunu da tutmuştur.

Çok keşif ve verimli bir iş hayatına rağmen, 1950'lerde bütün bu müteahhitlik çalışmalarını bırakarak fikir ve yazı hayatına başlamıştır. Bu kararın sebebini soranlara, artık iş dünyasında söz ve doğruluğun, vefa ve dürüstlüğü kalmadığını ve bunun için bu hayatı terk ettiğini ifade etmiştir. Fakat bu tarihe kadar iş hayatında muvaffakiyeti ve dürüstlüğü ile tanınan Ekrem Hakkı Ayverdi, bundan sonra mimari tarihi araştırmacı olarak da yeri kolay kolay doldurulmayacak eserler vermiştir.

Bütün bu araştırma çalışmaları denilebilir ki hemen hemen ömrünün son senelerine kadar devam etmiştir. Çok sayıda tetkik seyahatleri, kaynak çalışmaları ve bütün bu elde edilen bilgilerin değerlendirmeleri ve telifi aralıksız sürmüştür; 1952, 1956 ve 1976 yıllarında Yugoslavya, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Macaristan'daki Türk eserlerini tetkikin dışında 1950'den itibaren Anadolu'nun her tarafına da müteaddit seyahatler yapmıştır. Fazlı ve Aligül adlarında iki oğlu olan Ekrem Hakkı Ayverdi, 24 Nisan 1984 tarihinde İstanbul'da Fâtih'deki evinde vefat etmiş ve Merkezefendi Kabristanı'nda, bağlandığı 'Dost'un ayak ucuna defnedilmiştir.

Ekrem Hakkı Ayverdi milletine, milliyetine inanan; anneannelerinin, iftiharlarının, dilinin, dininin, imanının, tarihinin, kültürünün, mâzisinin değer ve zenginliklerini şahsiyetinin temel taşı yapmış milliyetçi bir şahsiyetti. O, milliyetçiliğin temellerini Türk'ü Türk yapan millî ve manevi kıymet hükümlerinde, ruh kökünde aramıştır. O, Türk aydınının kendi millî tarihi ve mazisi ile barışmaktan başka çaresi olmadığına inanmış bir tefekkür adamıdır. O, dürüstlüğü, mertliği, hayırseverliği ile bilinen müstesna bir insandır. Dostlarının dediği gibi, dost ehli, gönül ehli, sanat ehlidir.

Ekrem Hakkı Ayverdi, Mühendisler Birliği ve Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu şeref üyesi, İstanbul Fetih Cemiyeti kurucu üyesi ve başkanı, Türk Tıp Tarihi Kurumu, Türk Ocağı ve Aydınlar Ocağı üyesi idi. Bir ömür boyu biriktirdiği çeşitli sanat eserlerini, koleksiyonlarını 1978 senesinde kurduğu Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı'na bağışlamıştır.

1979 yılında İstanbul Üniversitesi Senatosu tarafından 'Fahri Edebiyat Doktoru' pâyesi, Aydınlar Ocağı tarafından da 'Üstün Hizmet Armağanı' verilmiştir. 1981'de ise İstanbul Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Tarihi Enstitüsü tarafından 'Üstün Hizmet Berati' tevdi edilmiştir.

Ünlü sanat tarihçisi Profesör Semavi Eyice, Ekrem Hakkı Ayverdi için "Osmanlı devri Türk mimarisini meçhul olmaktan kurtaran adam" diyor. Eyice'nin bu sözle kastettiği; merhum Ayverdi'nin başta İstanbul olmak üzere Bursa ve Edirne'de restore ettiği onlarca tarihi eser olmasa gerek. Asıl kastedilen Ayverdi'nin Türk kültürüne armağan ettiği sekiz ciltlik mimarlık şaheseri olmalı. İlk dört cildi Ertuğrul Gazi'den Fatih Sultan Mehmed döneminin sonuna kadar ki eserleri, son dört cildi ise Avrupa'daki Osmanlı eserlerini anlatan bu külliyyat, Avrupa ve Anadolu'daki Türk mirasının tapu senetleri olarak adlandırılıyor. Türk sanatı tarihine damgasını vurmuş bir bilim insanı olarak öne çıkan Ekrem Hakkı Ayverdi, sadece eski eserlere hayat veren bir restoratör değil, aynı zamanda geleneksel sanatlara tutkulu bir koleksiyonerdi.

Orta Doğu Gazetesinde yayımlanan "Ne Yunan - Roma, Ne Garb" başlıklı makalesinde, "Biz Garbli değiliz ve olmayacağız; kafamıza dank etsin."(27-30.11.1974) diyen Ekrem Hakkı Ayverdi, Osmanlı Mimarisi-ne olan tutkunluğu ve hayranlığını "Semadan inip, bu toprakta bitmişçesine yekten Bursa" da doğmuştur." sözleri ile ifade etmiştir.

SİYAH BEYAZ